

Piotr Buczek, Wojciech Ciarka
Polskie Radio S.A.
Warszawa

POLSKA SZKOŁA JAZZU NA PRZYKŁADZIE DZIAŁALNOŚCI STUDIA JAZZOWEGO POLSKIEGO RADIA

Komunikat dedykowany pamięci założyciela Studia Jazzowego Polskiego
Radia Jana „Ptaszyna” Wróblewskiego

Na fali odwilży, po śmierci Stalina w 1953 roku, wraz z poszerzaniem swobód obywatelskich, zaczyna docierać do Polski muzyka rock’n’roll zwana w kraju bigbitem.

Po kilku latach nieobecności, spowodowanych zakazami ówczesnej władzy, na polską scenę muzyczną powraca także jazz, a wraz z nim nowe pokolenie jazzmanów. Są to często klasycznie wykształceni muzycy, osłuchani w zagranicznych płytach, którzy zafascynowani nowoczesnymi stylami cool i bop, propagują jednocześnie nowe podejście do jazzu kojarzonego do tej pory z rozrywką. Zapoczątkują oni zjawisko zwane „polską szkołą jazzu”. Do najwybitniejszych jej przedstawicieli należeli: Krzysztof Komeda, Andrzej Trzaskowski, Wojciech Karolak, Zbigniew Namysłowski, Jan Wróblewski, Zbigniew Seifert, Tomasz Stańko i Michał Urbaniak. Muzyka tego nurtu wyróżnia się na tle jazzu europejskiego swoim charakterystycznym, pełnym zadumy brzmieniem, łączącym najnowocześniejsze trendy ze swobodną improwizacją i odniesieniami do słowiańskiego folkloru. W ekspansji pomaga jej medium, z którym staje się przez kilka lat nierozłączna – film. Andrzej Wajda, Roman Polański, Jerzy Hoffman, Jerzy Kawalerowicz chętnie sięgają po jazz, a polska kinematografia święci triumfy na zagranicznych przeglądach i festiwalach.

Po dekadzie krajowych i zagranicznych sukcesów polskich jazzmanów ma miejsce kolejne ważne wydarzenie – powstaje Studio Jazzowe Polskiego Radia. Jego początki sięgają wczesnych lat 60-tych ubiegłego wieku, kiedy Jan „Ptaszyn” Wróblewski rozpoczął współpracę z warszawskimi orkiestrami radiowymi: taneczną, symfoniczną i Studiem M-2. Pisał dla nich aranże, instrumentacje i własne kompozycje, niejednokrotnie biorąc udział w sesjach nagraniowych. W 1966 roku kierujący Studiem M-2 Bogusław Klimczuk został dyrygentem Orkiestry Tanecznej Polskiego Radia i Telewizji. Nadmiar obowiązków związanych z prowadzeniem obu zespołów spowodował przekazanie pieczy nad Studiem M-2 Wróblewskiemu. Pomiędzy Orkiestrą Taneczną a Studiem M-2 nie było większej różnicy w repertuarze. Obie formacje wykonywały typową muzykę rozrywkową. Jan „Ptaszyn” Wróblewski, w związku ze swoimi zainteresowaniami jazzem nowoczesnym, zaczął rozwijać zespół w innym niż dotychczas kierunku, zapraszając do współpracy muzyków jazzowych.

Formalnym potwierdzeniem tej przemiany był udział Studia M-2 w festiwalu Jazz Jamboree '68 pod zmienioną nazwą – Studio Jazzowe Polskiego Radia.

Utwory pisane dla Studia przez Jana „Ptaszyną” i innych członków zespołu (m.in. Wojciecha Karolaka, Włodzimierza Nahornego, Zbigniewa Namysłowskiego czy Tomasza Stańkę) pozostawiały muzykom dużo miejsca na improwizację. Studio powoli przekształcało się z orkiestry w zespół muzycznych indywidualności, które w różnych zestawieniach pojawiały się w zależności od charakteru przedsięwzięcia.

Praca Studia Jazzowego Polskiego Radia polegała na spotkaniach-sesjach nagraniowych utrwalanych dla potrzeb radiowych, a potem także telewizyjnych. W tym czasie Studio nie miało wielu konkurentów w Europie. Było nie tylko orkiestrą, która koncertowała i nagrywała, ale przede wszystkim swoistą szkołą jazzu, w której wybitni artyści uczyli się gry zespołowej, dyscypliny muzycznej, kompozycji i aranżacji, a także mieli możliwość eksperymentowania oraz poszerzania granic swojej jazzowej wyobraźni. Różnorodność i oryginalność repertuaru tworzonego na potrzeby Studia oraz rozbudowane partie solowe staną się jego znakiem rozpoznawczym.

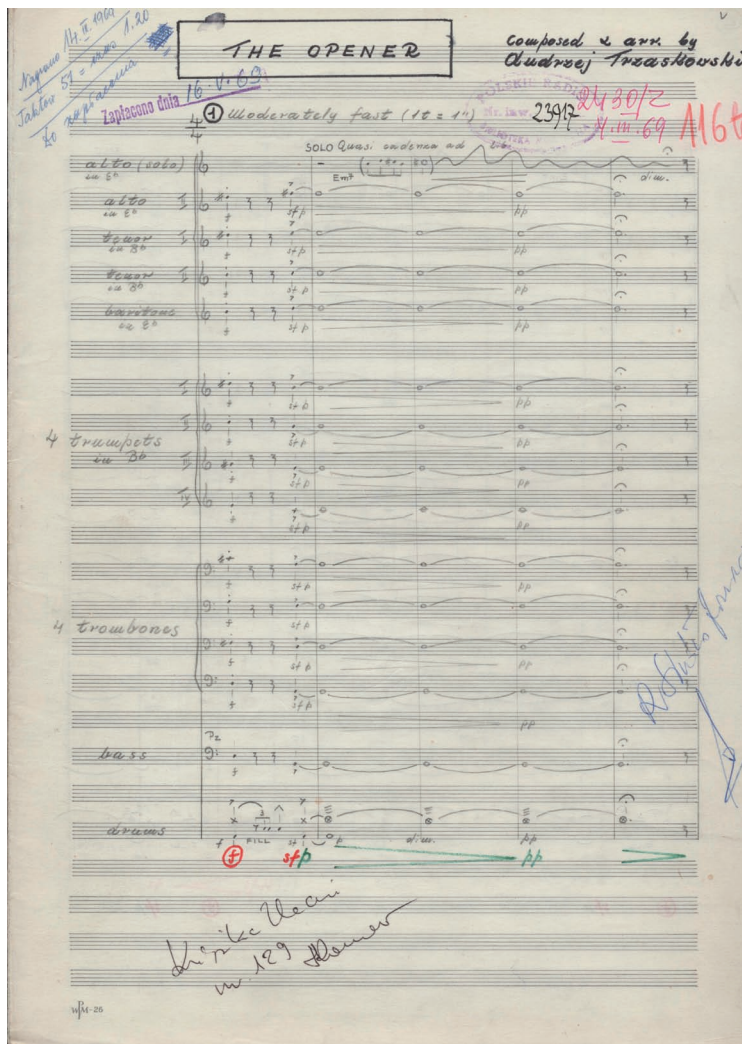
Ze Studiem Jazzowym współpracowali wszyscy liczący się polscy muzycy i kompozytorzy jazzowi: np. Andrzej Kurylewicz, Jerzy Milian, Henryk Miśkiewicz, Zbigniew Seifert, Tomasz Szukalski czy Andrzej Trzaskowski, polscy wokaliści: m.in. Ewa Bem, Andrzej Dąbrowski (również jako perkusista), Urszula Dudziak i Andrzej Zaucha z zespołem Dżamble oraz zagraniczni artyści np. Stu Martin czy Jan Wallgren. Studio nagrywało również z grupą Novi Singers czy zespołem Osjan.

Ze względu na wysoki poziom wykonawczy zespołu Willis Connover (specjalizujący się w jazzie amerykański dziennikarz radiowy i krytyk muzyczny) przyrównał go do Orkiestry Duke’a Ellingtona.

Studio Jazzowe Polskiego Radia od początku swego istnienia brało regularnie udział w festiwalu Jazz Jamboree. Występowało także przy innych okazjach, m.in. w Sali Kongresowej i w Filharmonii Narodowej. Odebyło zagraniczne tournée po krajach skandynawskich, Niemczech i Węgrzech. Jednak w 1978 roku, po 10 latach intensywnej działalności, przestało istnieć.

Po Studiu Jazzowym pozostało około 200 nagrań zarejestrowanych przez Polskie Radio i tyleż rękopisów partytur, znajdujących się w zbiorach Fonoteki i Nutowoteki Polskiego Radia, a także 20 programów telewizyjnych, transmisje z festiwalu Jazz Jamboree, 2 płyty długogrające (*Sprzedawcy Głonów* i *Jazz Studio Orchestra of the Polish Radio*) oraz wiele zdjęć zarówno z prób, jak i koncertów.

Dorobek muzyków związanych ze Studiem fascynuje młodych wykonawców, którzy do dziś inspirowani są ich twórczością. Warto wspomnieć o ostatnim projekcie Programu 2 Polskiego Radia *Jazz.PL*, w którym, oprócz występów współczesnych jazzmanów odbywają się cyklicznie koncerty, przypominające spuściznę twórców związanych ze Studiem Jazzowym (m.in. *Zbigniew Namysłowski Recomposed, Music of Andrzej Trzaskowski*). W ramach setnej odsłony tego cyklu, 25 lutego 2023 roku, odbył się w Studiu Koncertowym Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego w Warszawie koncert zatytułowany *Powrót Studia Jazzowego Polskiego Radia*,

Fragment partytury Sygnału Studia Jazzowego Polskiego Radia „The Opener” (1968)
autorstwa Andrzeja Trzaskowskiego, źródło: Nutoteka Polskiego Radia.

podczas którego orkiestra, składająca się z zaproszonych na tą okazję muzyków pod kierownictwem Nikoli Kołodziejczyka, wykonała na nowo wybrane kompozycje ze Studia Jazzowego, których partytury zostały wydobyte z Nutoteki Polskiego Radia. Z okazji 95-lecia Polskiego Radia wydany został również 5-płytkowy album z archiwalnymi nagraniami Studia Jazzowego, wybranymi przez jego lidera, Jana „Ptaszyna” Wróblewskiego.

BIBLIOGRAFIA:

Brodacki K., *Historia jazzu w Polsce*, Kraków 2011.

Jazzowe dzieje Polaków, red. A. Wasylewski, Warszawa 2018.

Leksykon Polskiej Muzyki Rozrywkowej [cykl telewizyjny], odc. 118, red. D. Michalski, R. Wolański, prod. TVP 1990.

ABSTRAKT

Komunikat jest podsumowaniem wystąpienia wygłoszonego podczas XV Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych we Wrocławiu w 2022 roku. Autorzy przedstawiają w nim, popartą prezentacją i przykładami muzycznymi, krótką historię działalności Studia Jazzowego Polskiego Radia, rolę jego twórcy Jana „Ptaszyna” Wróblewskiego oraz związanych z nim indywidualności muzycznych jak Zbigniew Seifert czy Andrzej Trzaskowski, a także wpływ orkiestry na rozwój polskiej jazzowej sceny muzycznej. Dorobek Studia Jazzowego zachowany w zbiorach Fonoteki i Nutoteki Polskiego Radia w postaci nagrań radiowych, rękopisów partytur, wydawnictw płytowych i zdjęć jest cennym źródłem wiedzy o orkiestrze, dokumentem jej twórczości i inspiracją dla nowych pokoleń młodych artystów jazzmanów.

Słowa-klucze: jazz-historia-Polska, Polska Szkoła Jazzu, Studio Jazzowe Polskiego Radia

The Polish School of Jazz on the example of the activities of the Polish Radio Jazz Studio

ABSTRACT

This is a summary of a presentation given at the 15th National Conference of Music Librarians in Wrocław in 2022. Using musical examples, the authors present a brief history of the activities of the Polish Radio Jazz Studio, the role of its creator Jan “Ptaszyn” Wróblewski and musicians associated with him, such as Zbigniew Seifert and Andrzej Trzaskowski, as well as the influence of the orchestra on the development of the Polish jazz musical performances. The legacy of the Jazz Studio, preserved in the collections of the Sound and Sheet Music Archive of the Polish Radio in the form of radio recordings, score manuscripts, record publications and photographs, is a valuable source of knowledge about the orchestra, it documents its work and is an inspiration for new generations of young jazz artists.

Keywords: jazz-history-Poland, Polish School of Jazz, The Jazz Studio Orchestra of the Polish Radio

BIOGRAMY

mgr Piotr Buczek – dokumentalista muzyczny, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego, posiadający wykształcenie zarówno muzyczne (fortepian, śpiew), jak i filologiczne o specjalizacji medialnej, wieloletni pracownik Polskiego Radia.

mgr Wojciech Ciarka – realizator, absolwent Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, skrzypek-pedagog, pracownik Polskiego Radia.